

# MLADI PLAMEN

LETO V.

JUNIJ 1933

ŠT. 6

## Rudar nam piše . . .

Na prvega maja.

Pozdravljeni!

Pišem Vam . . . Vreme je pri nas tako čudno. Megla se je razpredla čez revir, nemara bo še danes dež. Hunti klokočejo po tračnicah, skozi meglo se vidijo kakor črnikaste lise. Separacija reglja, glasovi pa se komaj slišijo k nam. Po oglih postopajo brezposelni z rokami v žepih.

Danes je prvi maj. Težko bi nam bilo, če bi ga motil dež. Težko, kakor nam je za milijon drugih stvari, ki so se vsule zadnja leta na naše hrbte. Tako težak nam pa res še ni bil nobeden prvi maj, kakor nam je letošnji.

Poglej, rudar, si mislim včasih, kaj imaš pred seboj? Kaj bo jutri? — Vprašanje lebdi pred očmi, golo, prazno, črno in neusmiljeno — odgovora pa ne morem izvrtati iz sebe. Kako tudi! V mogočnem svetovnem gospodarskem stroju se je — ne po krivdi delavca in kmeta — nekaj zgodilo. Pravijo nam — to je kriza. In zato, ker je kriza, zato moramo prenašati, da delajo z nami kar se jim zljubi. Zato ker je kriza — saj še ne vemo, kaj je ta strašna pošast, kako naj bomo potem mi kaznovani zanjo — zato nas reducirajo, znižujejo nam mezde, podaljšujejo delovni čas in jemljejo druge ugodnosti, ki smo si jih pridobili s težkim bojem. Vsak dan na slabše nam gre. Sleherni dan nam prinese novih težav. Vzajem v roko časopis: bere se le o krizi, o bedi, o zločinu in samomoru, o trpljenju in o milijon drugih težavah.

Vsepovsod po svetu dvigajo sovražniki in izkoriščevalci delovnega ljudstva glave. Beda in vsak dan večje trpljenje troši pri delavcih vsega sveta obup. Tega obupa so se kapitalisti ustrašili. Niso se ustrašili delavčevega trpljenja, niso pomislili kam peljejo človeštvo, vse to jim ni bilo mar, toda ko je prišel obup delovnega ljudstva do vrha grla, ko so se pričela usta kar sama od sebe oglašati z odločno zahtevo — tedaj so prišli na površje razni Hitlerji in fašisti, da zaduše obupni krik po življenju. Kaj torej vidimo v svetu? Na eni strani delajo parade fašisti, na drugi strani se drami delovno ljudstvo; vse, kar je v sredi, mora med tema dvema frontama, ki bijeta poslednji boj, izginiti, umreti. Pod praporom DELA se dviga preko celega sveta ena sama močna enotna fronta, ki ji pripada delovno ljudstvo vseh ver in smeri . . . Tako je tudi prav. V najtežjih trenutkih mora vsak delavec pozabiti na majhne razlike med tovariši delavci, kajti te razlike niso v korist delavca, marveč jih je ustvarila delavcu sovražna zgodovina. Korist vseh delavcev je ena.

Tudi mi, slovenski delavci, moramo delati v tem smislu. Pozabiti moramo na to, da smo eni taki, drugi drugačni in se zavedati, da smo vsi le — delavci.

Take misli me obhajajo danes, ko se nad revirjem plazi megla, kakor prava utelešena delavska nesloga. In še eno pravim. Če misli ta ali oni »voditelj« drugače, naj misli — mi delavci ne vidimo nobene razlike med seboj.

Tile hunti, ki prihajajo kakor medle lise iz megle in se zopet izgubljajo v njej, se mi zde kakor današnja družba, ki odhaja in se nikoli več ne povrne. Mi pa pojdemo v boj!

Pošiljam Vam proletarske pozdrave iz revirja.

Peter Puntar.

## Vojno poročilo z bojišča

Amerika je poslala — kakor poroča časopisje — kot prva dežela na svetu vojnega poročevalca s kratkovalovnim aparatom in mikrofonom na bojišče v Mandžurijo, v prvo bojno linijo, da lahko po radiu prisostvuje »interesantni« bitki.

Napovedovalec: »Halo! Halo! — Tu ameriški oddajalec New-York in ameriški kratkovalovnik. Priklopljene vse evropske oddajne postaje. Prenos poročila sledi istočasno francoski, angleški, italijanski, španski in poljski. Gospodje in dame, prinašamo vam danes v vrsti »evropskih koncertov« poročilo z japonsko-kitajskega bojišča. Odločili smo se za to oddajanje ne samo zaradi tega, ker v Evropi že dolgo ni bilo slišati kaj akustičnega, ampak predvsem zato, ker hočemo nuditi enkrat našim slušateljem in slušateljicam izreden užitek, katerega že tudi v Evropi nestrpnost pričakujejo. — Sledi torej zdaj prenos bitke z vzhodnega bojišča.«

(Sliši se strašno grmenje topov velikega in malega kalibra, vmes oglušujoči ropot strojnic.)

Poročevalec: Spoštovani gospodje in dame, sedaj slišite tako zvano učinkovito streljanje, in sicer streljanje japonske artiljerije na kitajske postojanke. Ta ogenj ima namen, kakor vam mora biti znano, da sovražnikove okope po možnosti izravna in jih stori priprave za naskok. Kakor sem pravkar zvedel, pridejo pri tem tudi privkrati v uporabo najmodernejše plinske granate. Gospod general Ronimoni, ki se nahaja tukaj na 17 m visokem, s Kruppovimi oklopnimi ploščami zavarovanem opazovališču, bo zdajle tako ljubezniv, da vam bo v kratkih potezih orisal sedanji vojni položaj.

(Sledi 5 minut dolgo nerazumljivo mrmanje generala Ronimoni.)

Poročevalec: Zahvaljujem se Vam za Vaša interesantna izvajanja, gospod general. —

Med tem, gospodje in dame, je pričela vsa pred nami ležeča fronta napadati s plinom. V resnici impozantna slika; te dimaste plasti, ki se kakor ogromna pošast pomikajo proti sovražnim postojankam. Zdaj je japonska napadalna vrsta pripravljena za naskok. Povsod iz strelskih jarkov gomazijo vojaki. Vsi s plinskimi maskami, kakor kake sanjske prikazni. — Kot mi je pravkar prišepetal gospod general Ronimoni, se glasi današnje geslo japonske armade: »psi ka ti«, t. j. po naše: »Naj živi Društvo narodov!«

Sedaj Vam bomo, gospodje in dame, oddajali spet prizor od zunaj, da boste lahko tudi Vi sodoživljali svojstven naskok.

(Slišijo se vsekratkami zamolkli glasovi, prasketanje pušk, eksplozije ročnih granat in mnogo drugih neartikuliranih bojnih hrupov. Nenadoma divje vzkrikne nek moški glas, nato zamolkel padec, vzdihovanje in stokanje.)

Vojni poročevalec: Tu imate priliko slišati, gospodje in dame, sveže ranjenega. Pri tej priliki omenim splošno razširjeno mnenje, da znajo vojaki rumenega plemena umirati molče in brez glasu žalosti. Tule pa gre zdaj za interesantno izjemo! Ranjeni možakar čuti po vsej priliki tako hude bolečine, da se je momentano pregrešil proti svojemu principu. Kri mu lije v širokih curkih preko prsi, kajti strel mu je čisto raztrgal spodnjo čeljust. Postavili smo mikrofonsko tesno poleg njega, da imate priložnost slišati njegovo bolešno kričanje iz najbližje bližine. Njegove tipične japonske oči so široko razprte, zenice se mu širijo kakor da bi mu bila vbrizgana Belladona. Poslušajte sedaj, pazite, prosim, natančno, kako njegov krik počasi zamira v zamolklem ggrgranju.

(Nek drug ranjenec vzdihuje in stoka oktavo višje.)

Vojni poročevalec: To, gospodje in dame, so v nasprotju s prejšnjimi,

tipični glasovi vojaka, ki je dobil strel v trebuh. Mož se je skrčil kakor jež in s prsti grebe v zemljo.

(Vmes se neprestano čuje krik, zdaj od blizu, zdaj od daleč, obenem s prasketanjem pušk in lajanjem strojníc: »psi ka ti — psi ka ti« — »naj živi Društvo narodov!« — Namah globoka tišina.)

**Vojni poročevalec:** In tu, gospodje in dame, imamo dokaz čudovitega učinka novega Milinít-plina. Pred nami leži 25 Kitajcev v na videz popolnoma nepoškodovanem stanju. Toda plin je pronical skozi vse razpoke in reže in naredil razdejanje brez primere. Človek bi mislil, da je ta trupla kak potres stresel skupaj kot kakšne steklene črepinje. Razmakniti njih posamezne ude se zdi nemogoče, zlasti ker so večinoma krčevito sklenjeni. Razen tega se zdi, da je nemogoče spoznati obraze, — v kolikor ne tičijo v zemlji — ki so črni in zabuhli. Med drugimi leži tule tesno ob vhodu mrlič s spoznavno znamko »Jü-Pu iz Sanghaja«. Njegovo mater bo gotovo zelo interesiralo, ko bo po tej poti zvedela za junaško smrt svojega sina. — Plin je storil svoje. Ti vojaki že počivajo v miru.

(Sliši se močan, pastoralen glas.)

**Vojni poročevalec:** Tu slišite vojaškega duhovnika. V imenu svojega boga navdušuje in hrabri naskakujoče vojake.

**Vojni poročevalec:** In sedaj, gospodje in dame, Vam bomo predvajali po mikrofону najaktualnejši prizor, namreč napad bombnega oddelka na mesto. Kot znano, je v moderno vojno pritegnjeno tudi civilno prebivalstvo. Napad bombnih letal na mirna mesta spada pač k najbolj senzacionalnim iznajdbam vojne umetnosti. Hrum, ki ga sedaj slišite, prihaja od propelerjev, ki z veliko brzino v poševni smeri vodijo rohnéce pošasti ozračja. Pred nami leži majhno kitajsko mesto Džu-Mi. Prebivalstvo se zavaruje, dokler je še mogoče, z begom v klet. Kakor je pričakovati, jim bo to malo pomagalo. Najprej bodo namreč vrgli zažigalne bombe, ki bodo mesto v kratkem spremenile v ognjeno morje. Tem zažigalnim bombam bodo nato sledile visoko kvalificirane strupene bombe, katerih plin ima zanimivo lastnost, da se vseda na dno. Tako je računati, da bo mirno civilno prebivalstvo, v kolikor še ne bo povsem demoralizirano in prestrašeno vsled požara, uničeno s tem plinom.

(Sliši se treskanje velikega števila bomb.)

**Vojni poročevalec:** Pri pogledu na ta prizor, ceniene dame in gospodje, Vam polagamo še enkrat na srce, da po možnosti podprete naša prizadevanja pri opisovanju tega prizora s svojo pazljivostjo! Živo predstavljanje Vam bo omogočilo, poleg glasov slediti sedaj tudi resničnemu uničenju samemu. Mesto, ki je še pravkar ležalo tu mirno in nedotaknjeno, je zdaj že spremenjeno v eno samo ognjeno morje. — Ogromne plasti dima, iz katerih švigajo in sikajo krvavi stolpi plamena, zagrinjajo ves kompleks mesta. Bržčas ni lahko prebivalstvu, predvsem ženam in otrokom, v taki kritični situaciji ohraniti mirnih živcev.

(Težka bomba zarjove in detonira z grozanskim hruščem v neposredni bližini mikrofona.)

**Vojni poročevalec (hlavno):** Odpustite, gospodje in dame, ampak mi moramo naš mikrofón prestaviti za malenkost v ozadje, da se ne bomo preveč izpostavljali letalskemu napadu. Čez dve minuti spet nadaljujemo...

(»Das neue Volk«. Prevedel Stane.)

## Delavsko dekle

### NEGATIVNE ČRTE, KI OSVETLJUJEJO DUŠEVNOST PROLETARSKEGA DEKLETA.

Kljub bedi opažamo pri proletarskem dekletu neko prizadevanje, da bi bila na zunaj kolikor mogoče elegantna. Ta poteza je zelo značilna. Cenena eleganca odškoduje dekle za žalostno uboštvo in muko pri delu. 80% mladih delavk nosi umetno narejeno frizuro, medtem ko jih od poklicnih delavk le kakih 30% nosi umetno nakodrane lase.

Istega izvora je tudi njen materializem oz. egoizem. To ni nič drugega kot navada, da se brez premisleka posluži prvega sredstva, ki ji je pri roki, da bi zaščitila samo sebe, oz. svoje koristi. Gospodarski položaj jo je vzgojil tako, da s čemerkoli in čeprav le za kratek čas ublaži stisko. Delavsko dekle živi včas pri starših le zato, ker ji

pride tako ceneje. Tudi v njeni ljubezni je najti pogosto prav grob materializem. Dober gospodarski položaj fanta je tista vez. Ko se ta neha, je tudi ljubezni konec. Dekle ima rado fanta, dokler ji kupuje nakit, ali pa da jo od časa do časa pelje v kino. Njen materializem v delavnici smo že omenili, ko smo govorili, kolikšnega pomena je zanj, če vsaka poceni hvala od strani predstojnika. Dekle je zadovoljno s še tako majhnim priznanjem njene osebe. Toda ta materializem ni dalekoviden. Da bi se združila z drugimi v skupno zahtevo po boljši mezdi, se ji zdi manj udobno in poleg tega še zelo tvegana stvar. Za spoznanje, kako so razna dejstva v medsebojni zvezi, je potrebno neko šolanje mišljenja. Dokler pa vidi človek sredstva in uspehe le v najbližjem območju svoje lastne osebe, ostane spoznanje življenjskih dejstev in njihovih medsebojnih zvez ozko. Notranji izraz tega materializma je neka duševna zaostalost. Razumljiva je, če pomislimo na dekletovo gospodarsko zatrtost mladost. Dekle se je naučilo samo si pomagati. Zdjaj služi denar. Kar potrebuje si nabavi. Njene zahteve niso velike. Manjka ji vsak daljši pogled, vsak daljši življenjski načrt. Ne peha se za čim neznanim, kar nima takorekoč otipljive oblike.

Ta materializem ima pa tudi svojo dobro stran. Lahko velja kot razlaga dejstva, da tvorijo industrijske delavke v prostituciji manjši kontingent nego drugi krogi. Statistika je dokazala, da nagibljejo malomeščanska dekleta, kakor tudi služkinje, bolj k prostituciji nego dekleta iz izrazito delavskih krogov. To je dokaz, da ni samo spolni nagon, niti samo beden gospodarski položaj, kar pelje v prostitucijo. Tu igrajo brez dvoma sociološki momenti odločilno vlogo. Postrežnica, trgovska pomočnica, uradnica itd., imajo drugačen stik z gornjimi sloji, nego delavka. Pripadnice gornjih poklicev si ustvarjajo vabljive iluzije o življenju kot »odlična dama«, brez skrbí in pomanjkanja. 75% prostitutk je privedla na njihovo pot želja, da bi se družabno povzpele. Delavsko dekle pa nima iluzij. To jo varuje pred prostitucijo. Tudi je imela že mnogokrat priliko videti v najbednejših mestnih četrtih vso bedo takega življenja. Ona ima že iz zgodnje mladosti pravilno predstavo o teh stvareh, dočim malomeščanske frklje zamenjujejo romane in filmske zgodbe z resničnostjo. Trgovske pomočnice, služkinje in privatne tajnice mislijo, da je prostitucija pot do velikega sveta.

Zgoraj omenjenemu smislu za resničnost pa je pri delavskem dekletu opaziti neko nasprotujoče dejstvo, namreč, da le redkokdaj mislijo na svojo prihodnost. Da ne utešene le trenutne potrebe, pa je prav. Kriza njihovega življenja se prične šele tedaj, ko nastopijo odgovornosti in naloge, na katere je bila le slabo pripravljena: otrok, zgodnja možnost, brezposelnost ali dolgotrajna bolezen. Vsega tega se boji. O tem ne misli rada. O prihodnosti si ničesar ne predstavlja, ne dela si načrtov. Ne preskrbljajo se za zakon s prihranki, s šivanjem perila in oblek. Možitev si povečini ne žele. Možitev jim je kvečjemu kot manjše zlo, recimo, kadar pričakujejo otroka ali da se ločijo od staršev.

Nevednost v najpreprostejših življenjskih stvareh ima za posledico popolno praktično brezmočnost. Če si ne ve pomagati v kakšni zdravstveni stvari, pa gre rajši k mazaču nego k zdravniku. Do človeka iz takorekoč svojega razreda ima več zaupanja nego do človeka iz druge plasti. Prepustiti se zdravniški skrbí bi pomenilo predati se v celoti nečemu neznanemu in negotovemu. Ves zdravniški aparat je zanj nekaj tujega in sovražnega.

Tudi v pravnih zadevah je proletarijat neveden in nezaupljiv. To vedo zlasti tisti, ki imajo opravka z njimi pri bolniških blagajnah in v pravnih zadevah vobče.

Naklonjenost k laži je posledica materialne, pa tudi duševne in moralne zavisnosti od gospodujoče plasti.

Poglejmo tudi, kako se delavsko dekle zaveda same sebe. Ta samozavest je bolj zavest pripadnosti k nekemu razredu nego individualna. Ker proletarsko dekle nadzirajo, vzgajajo in sodijo ljudje iz drugega razreda, čuti dekle nek odpor in nehoti zapira svojo notranost pred pogledi in kritiko. Manjka ji tudi spoznanje sebe, svojih zmognosti, tako da nima naravne podlage za izobrazbo in razvoj. Po vplivu vzgojnih meril svojih vzgojiteljev stoji sebi nasproti kot nasproti uganki. Tako ne more zrasti izven sebe in ne more posvečati svojih sil izven nje ležečim interesnim krogom.

Ako bi bil ves vzgojni sistem, tako šolski, družinski, kot oni mladinskih zavodov in uradov bolj na tem, da bi vcepil dekletu več pozornosti do nje same, tedaj bi se one v svoji naravni povezanosti spoznale in bi rastle tudi izven sebe. Vse, kar se jim predstavlja kot »boljši svet«, kot »višja izobrazba«, kot »fine navade«, je zanj nekak npravnstveni kodeks, ki označuje njeno bitje kot manjvredno, njeno življenje kot slabo. To jih še bolj potlači, vrže jih v obup in resignacijo, da iščejo utehe v najbolj primitivnih zabavah.

Kakor smo že omenili, ima izživiljanje proletarskega dekleta značaj nekakega odškodovanja za vse gorje. V ta namen se poslužuje prvobitnih ženskih sredstev, ki jih

ji je zapustila mati narava. S ceneniimi nakitnimi sredstvi se kiti in vara samo sebe, da že dosega boljši položaj, da se že bliža razredu, po katerem se čuti obsojeno in zavrženo. Kakor da bi zadoščale svilene nogavice, da se človek povzpne na višjo stopnjo. Včasih, pri domačih proslavah, rojstvu otroka ali smrti druž. člana, potrošijo proletarske družine znatne svote za fine jedi in pijače. Stanovanja so okrašena z mnogoliki ceneno šaro (sadrženi kipci, slabe slike itd.), čeprav vlada sicer v hiši vprijoče pomanjkanje. Ti ljudje se ne puste nadzirati ali pa celo kritizirati od druge plasti. Zelo so občutljivi, ako pride mednje kdo iz vrhnje plasti. Ako se je ponižal do njih, čutijo, da se je resnično zelo ponižal in takoj imajo do njega manj spoštovanja. V prave velikomeščanske lokale ne zahajajo. Ne počutijo se dobro. Pa tudi v podzemski beznice, kjer se zbira »sodrga«, ne gredo. Oni drže vendar nekaj nase! To je potreba, omejiti se na obe strani. Lahko bi rekli, da živi v proletariatu prikrit čut solidarnosti. Manjka mu le prave izobrazbe, ki bi mu vzbudila ta čut.

\* \* \*

Mladostno delavko smo tako karakterizirali po njenih negativnih potezah. V nekem smislu imajo te črte skupno lastnost. Namreč to, da so druga od druge pogojene. Vprašamo se, ali nima delavsko dekle nič pozitivnega na sebi. Ima, toda to pozitivno je šele v zametku. Javlja se kot boj proti obupnosti in brezizglednosti njene eksistence. Ostanki sil služijo temu, da dopuščajo gledati življenje kot vendar vredno življenja.

\* \* \*

V delavskih organizacijah organiziranih deklet je malo. Po vsem tem, kar smo o delavki zvedeli, nam bo ta pojav razumljiv. Saj ona nima mnogo smisla za delavske borbe, zavestne solidarnosti skoraj ne pozna, v prihodnost ne gleda. Ona živi le bolj trenutku. Kar jo nekoliko privlači v organizacijo, je junaški element in pa — spolnost. Kljub temu pa vztraja največ 2% organiziranih deklet po več let v organizaciji. Vse drugo so »organizacijski pasažirji«. Nekateri delavski pokreti imajo vzrok tega v sebi, ker so nemladinski. Mladinski pokret ne sme biti zgolj strokovnega značaja (borba za kruh). Ideje pokreta morajo biti razumljive in privlačno podane. Pokret ali stranka mora pustiti mladini sempatja tudi kakšne koncesije...

\* \* \*

Le malo deklet se dvigne in prestopi v »boljše« sloje. Tisti, ki se to posreči, ni nikoli pomagala ena sama okoliščina. Pravimo, da je imela srečo. Ti ali oni je pomagala družina, da se je mogla izobraževati, ali pa kako društvo. Zmotno in nevarno je za dekle, ako misli, da ji je k dvigu pomogla njena živčna jakost, njena inteligenca ali pa celo njen značaj. Ne uidejo vse tej nevarnosti. Iz takega precenjevanja same sebe postane dekle krivično do svojih proletarskih sester. Začne obsojati razred, iz katerega je izšla.

\* \* \*

Tukaj podana slika mladostne delavke ima brez dvoma pesimistične poteze. Pretresljivo ni samo to, da morajo ti ljudje najlepšo dobo svoje mladosti vreči v žrelo kapitalističnemu mamonu, ampak je še bolj pretresljivo to, da ne najde ta žalostna usoda tako razdejane mladosti nikakega pravega razumevanja prav pri vzgojiteljih in psihologih.

Kapitalistični gospodarski mehanizem od danes je prisilen. Njegova moč je silnejša nego vse ideologije in načrti za zboljšanje razmer. Tu ne pomagajo moralne pridige in onostranske ideje. Kljub temu verujemo, da so v mladem človeku zdrave sile, ki se ne dajo lahko zlomiti. Mladina, ki je uklenjena v opisane razmere, išče izhoda. To iskanje je naravno in zato se ne da zatreti.

(Konec.)

OPOZARJAM na knjigo: Lisbeth Franzen-Hellersberg: »Die jugendliche Arbeiterin. Ihre Arbeitsweise und Lebensform«, (Verlag von J. C. B. Mohr, Tübingen 1933), po kateri sem predvsem priredil gornjo razpravo. Aleš Dren, Maribor.

---

Krščanstva ni smešiti zavoljo množice tistih, ki ga prav nič ne izpolnjujejo, marveč ga je ceniti že zavoljo pičlega števila tistih, ki ga želijo na zemlji uresničiti.

J. K.

## Razgovor o našem kmetu

### VI. Narodna šola na kmetih gre zlati dobi nasproti.

Nekje blizu cerkve sredi vasi, ponekod tudi na drugi strani pokopališča, stoji šolsko poslopje — kmetska šola. V starih časih — to vedo stari očanci in stare kmetske mamke — je bila ta šola čisto majhna, s slamo krita kočura, ki ni bila za nobeno drugo rabo več kot za napravo vaške šole. Morebiti je poprej kdaj kdo v tisti kočuri stanoval, pa se je odselil, spoznavši, da se mu v nji krha vir življenja — zdravje. Za šolo pa je bila bajta dobra. Mladi ljudje še niso tako blizu smrti — ali z drugo besedo: Zdravje mladine je bilo malokomu mar. Mladi ljudje, otroci, so zahajali v šolo, kjer jim je morila duhá temna nervozna učilnica ter jih napajala mesto s soncem — z gnevom. Da, sadila jim je v mlade duše tisto prikrito mržnjo do knjige in izobrazbe sploh, ki živi — bodimo naši sedanjosti pravični in ne hinávimo! — med našim ljudstvom v svoji notranjosti še danes.

Tisto bajto so sčasoma izpopolnili. Iz enorazrednice (ki je vsebovala v tistih dobrih časih po 100 do 200 otrok) se je razvila polagoma dvorazrednica. Oblika in vsebina je ostala ista, ž njo pa mržnja do šole, ki so jo dedovali ljudje iz roda v rod. Iti v šolo je bila muka. Način vzgoje in izobrazbe sta bila stroga disciplina in hudo trpanje različnih znanstev v mlade glave. S kakšnim ciljem? Osrečiti človeka? Kako: moralno ali materialno? Da se bo vedel ravnati v življenju? Pustimo to vprašanje odprto. Ker lahko bi kdo tudi odgovoril, da ciljev sploh ni bilo. Pri tem je važno, da ponovimo: mržnja proti šoli živi v našem ljudstvu še danes, kar je le posledica dobrih starih časov. —

Dandanašnji, normalni tip kmetske narodne šole je trirazrednica. Vmes je posejanih še precej dvo- in enorazrednic. Mesta in večji kraji imajo pet-, šest-, sedem- celo osemrazrednice, poleg še meščanske in druge srednje šole. Za vse narodne šole je predpisana ista učna snov, ki jo narodne šole po učnih načrtih tudi izčrpavajo. Toda vsakomur mora postati jasno, da dvo- ali trirazrednica ni isto kot petrazrednica ali višje organizirana šola. Iz tega pa lahko zaključujemo, da moremo v kmetski narodni šoli učno snov absolvirati pač po svoji širini, nikakor pa v globino. To seveda primerjaje s prej omenjenimi večrazrednicami. In drugi zaključek: kmetski človek je pri svoji osnovni izobrazbi prikrajšan.

Vendar bi bilo napačno misliti, da ni tu življenja. Če smo o tisti »bajtarski šoli« podvomili, da je li sploh imela za praktično življenje kakšne pozitivne cilje (če je kak učitelj hotel delati po svoji vesti, je naletel na množico ovir, ki so bile v kmetski vasi hujše kot granata v svetovni vojni), ne moremo izpregovoriti tega o današnji šoli. Mogočno socialno valovanje pred svetovno vojno je šolstvo prelomilo v staro (po naše »bajtarsko«) in novo, delovno, ki namerja po večini svoje korake tudi v kmetsko vas. Ni še usidrana, toda načela in delo v kmetskih šolah se razvija v novi pravec in dobiva popolnoma svojstven način izživljanja.

Delovna šola sloni na enostavni podlagi: Naučiti človeka v njegovem delu samostojno, svobodno misliti. Vse pojave življenja mora doživeti človek (otrok, učenec) v svoji duši samodelavno, t. j. pravilo mora zaključiti iz samega sebe. Vse naj dela sam v svojem mišljenju in dejanju, a učitelj mu bodi pri njegovem iskanju le vodnik, svetnik, pomagač, tovariš (v bajtarski šoli je bil n. pr. diktator). Kaj sledi iz tega? Stara šola je ustvarila iz človeka sužnja avtoritete, ki se je bal kazni in »gospodsko« do groba, delovna šola pa ima zlat cilj, ustvariti iz človeka samostojno, po svoji glavi mislečo bitje, ki bo družini, družbi, okolišu, domovini, državi itd. svoboden državljan, ko bo sgradil v praktičnem življenju po stopnjah svojega zdravega, nepokvarjenega razuma in pravičnih utripih svoje duše.

Pri nas je vse to v razvoju. V naši državi — to tudi na kmetih — zidajo lepe, zdrave šole, ki bodo vir vzgoji in pouku po prej na kratko omenjenih novodobnih načelih. Ima pa nova šola ravno za kmeta tudi gospodarski pomen. K narodnim šolam spadajo kmetsko- in gospodinjsko-nadaljevalne šole, v katerih se vežbajo odrasli, iz šole izstopivši ljudje, v praktičnih gospodarskih in gospodinjskih znanstvih. To pomeni dvig in izpopolnitev kmetskega gospodarstva — torej pozitivno dejanje, katerega posledica v bodočnosti bo tesnejši stik šole z domom. Mržnja, ki je ponekod še usidrana na kmetih proti prosvetnim činiteljem šole, bo že v bodočem rodu daleč v zgodovini. Kmet bo videl v šoli svoj pravi prosvetni dom, ki bo zares njegov, in kot takšnega ga bo cenil popolnoma drugače kot je to delal njegov ded ali praded.

Toda — danes vlada gospa Kriza. Počakajmo na našo zlato dobo, ko bo imel vsak šolski okoliš mesto eno-, dvo- ali trirazrednice ponosno, moderno urejeno šolsko

# MLADI PROLETAREC

LETO I.

JUNIJ 1933

ŠT. 6.

## Rdeča „P“

(Nadaljevanje.)

»Vidiš, tam je pa Ljubljana,« je rekla mati Maticu in pokazala nekaj meglenega na obzorju.

»Kje? Saj se nič ne vidi. Samo dim je tam.«

»Seveda, dim od tovarn. Hiš ni mogoče razločiti, a tovarniške dimnike in zvonike pa že.«

Matic je strmel v meglo, ki naj bi bilo mesto. Šla sta dalje. Matic je mislil o stricu Antonu, ki ima v Ljubljani lepo hišo. K njemu bosta tudi šla. Samo mimogrede, je rekla mati, zakaj ti ljudje so sedaj gosposki in bržkone neradi vidijo, da bi jim kdorkoli klical v spomin, da so izpod slamnate strehe. Matic je držal tega strica komaj za lase v spominu. Nekoč, že pred nekaj leti, je prišel k njim na dom gosposki človek. Pozneje so rekli, da je to njegov stric iz Ljubljane. Takrat je dal Maticu papirnat bankovec. Takega je ohranil v spominu: velikega moža v praznji obleki, z očali na nosu, moža, ki gosposko govori, deli bankovce in imenitno škriplje s čevlji. Ta stric ima v Ljubljani vilo, to je neke posebne vrste hišo. Ima menda visoko službo in dva sina z nečloveškima imenoma, Fred in Hugo. Ni ju poznal. Zato si ju je skušal v mislih predstavljati. Tudi hišo si je skušal predstavljati.

»Mati, najprej greva s stricu Antonu, kaj ne?«

»Ne, najprej greva na trg, da prodava kokoš in drugo, kar imava za prodaj. Potem poiščeva kupca za Čuvaja. Na trgu se prodaja samo dopoldne. Takrat so tudi mesarji v svojih stojnicah na trgu. Potem bova kupila blago za tvojo birmansko obleko. Popoldne bova malo stopila k stricu. Dopoldne nimajo časa. Stric je v službi, fanta pa v šoli.«

»Ali bo stric Anton moj birmanski boter?«

»Rekla mu bova. Če bo pa hotel, ne vem. Glej, kako se boš vedel!«

»Zakaj bi ne hotel?« je pomislil Matic. »Saj to mora biti lepo in častno.« Potem je mislil, kako se mora človek vesti, da je lepo in spodobno.

Tako sta dospela v mesto. Prav za prav še ne. Bilo je to predmestje, a mnogo hiš je bilo in ulic križem kražem med njimi. Po njih pa so drveli avtomobili in druga vozila. V zraku je bil nek poseben vonj. Šum je bil čedalje močnejši. Ljudi vedno več. Vse je šlo v mesto. Šla sta med njimi, mati cajno na lakti, Matic pa svojega čuvaja na dolgem motvozu. Hiše so bile vedno večje. Matic se je začudil, ko je zagledal tramvaj. Pa nebotičnik, joj, kakšna višina! Bila sta sredi mesta. Odpirali so lepe izložbe. Matic bi se kar vstopil pred katero od njih in strmel. Koliko krasot! Sirene so tulile: ljudje, podvizajte se na delo.

Do trga ni bilo daleč. Nekaj ovinkov in bila sta tam. To vam je bil vrvež in šum. Komaj sta našla ob robu trga toliko prostora, da je postavila mati jerbas in cajno. Matic pa je moral s svojim psom stran od trga. Tržni reditelj je tako odredil. Od daleč je gledal, kako so šle gospe in kuharice mimo matere. Semintja se je katera za hip ustavila, potežkala kokoš, potem pa odšla dalje.

Sonce je stalo že visoko nad Gradom in že prav močno pripekalo. Mati ni še ničesar prodala. Tisti, ki so poprodali že vse, kar so bili pripeljali, so se razšli. Trg se je jel redčiti. Ni bilo več gneče.

Prišla je gospa in izbirala jajca. Predrobna so ji bila in jih je odložila. Potem je potipala maslo, odščipnila nekoliko in pokusila.

»Gospa, ni dovoljeno prijemat živila z roko!«

Ozrla se je. Tam je stal tržni reditelj. Napravila je šobo.

»Saj je bilo res nespametno, da sem si zamazala prste s to packarijo!« In je odšla, prevzetnost.

Soseda je že pospravljala. »Treba bo popustiti s ceno,« je dejala materi. »Pozno je že. Boste težko prodali.«

Pospravljali so že velike tehtnice in klopi. Le tu pa tam je prišla katera zapoznala gospodinjo. »V pozni uri se mnogo ceneje kupi,« si mislijo. Žalostno je gledala mati, kakor da z očmi prosi, da se je kdo usmili. Ona bi že popustila v ceni, toda kako naj potem kupi otroku obleko za birmo. Nazadnje je le poprodala drugo za drugim: kokoši, jajca in maslo. Izkupiček pa je bil tako boren, da je bilo težko misliti, da bi se dalo s tem kaj prida kupiti.

Nič ni bila vesela, ko je šla spet z Maticem po drevoredu. Mesarji so že izpraznjevali svoje stojnice. Nalagali so ostalo meso na voze in umivali svoje hlode. Mati je vprašala pri tem in onem, ali ne bi morda kupil psa. Dober čuvaj je, ljudi ne grize, tudi kokoši in piščancev ne podi. Rekali so pa vsi da ne potrebujejo, da ga že imajo. Ponekod so se pomočniki celo norčevali, češ, ali misli morda, da je tu mesnica za pasjo mrhovino. Žalostno sta odšla.

Mati je vedela, da bi z denarjem, ki ga je izkupila, ne mogla kupiti Maticu obleke. Zadoستovalo bi morda komaj za hlače. Ako bi ji bil kdo rekel pred letom dni, da bo morala toliko časa pitati kokoši, shranjevati jajca in maslo, vse to pa za revne, cajhaste otroške brgeše, ne bi verjela. Vse se je tako čudno obrnilo zadnji čas. Kar prodaj, je skoraj po nič; kar pa moraš kupiti, je še dražje ko kdajkoli prej.

Po stolpih je zazvonilo poldne. Začutila sta, da sta močno trudna in lačna. Trgovine so zapirali, množice ljudi so se vsipale od vsepovsod na cesto. V Prešernovi ulici je stopila mati v pekarijo in kupila štručico belega kruha. To je za Matica. Sama bo že prestala.

Pred pošto je Matic obstal in se zastrmel v nebotičnik. V eni roki štruco, v drugi pa čuvaja na dolgem motvozu. Tramvaji so zvonili sem in tja. Automobili. Množica. Pretesen prostor za ves ta promet. Hrušč in trušč pa hujši ko na sejmu. Na križišču pa je stal stražnik in kazal smeri.

Matic pa stoji tu kot ukopan, je kruh in strmi.

Nekdo ga je krepko sunil pod rebra. »Tak pojdi že izpod nog! Stoji tu na poti kot Cojzova piramida in bulji!« je momljal sam pri sebi.

Neka gospodična se je obregnila: »Rajši pazi na svoje ščené, da ne bo napadalo mirnih ljudi. Štor!«

Matic se je ves zmedel. Skočil je in potegnil čuvaja za seboj. A skoro bi bil prišel pod avtomobil.

Mati je stala na pločniku in zaskrbljena iskala z očmi Matica. Šel je k nji in jo potegnil za krilo. »Pojdiva od tu, mati!«

»A tukaj si? Jaz sem bila pa že tako v skrbeh. Tukaj je nevarno. Ne hodi stran od mene!«

Krenila sta na Aleksandrovo cesto, ki se je svetila, kakor bi hodil po ledu. Mestni uslužbenci so jo pravkar omili. Ob robih se je še pretakala umazana voda. Po cesti so počasi in leno hodili mladi in stari. Očividno niso imeli nikakega dela.

Šla sta po sredi, mati za korak pred Maticem. Čuvaj pa je tekal od roba do roba, kakor da bi bil gospodar vse ceste. Zdaj pa zdaj ga je kateri sunil z nogo.

Nasproti je prišla nališpana ženska, ki je vodila na kratkem jermenu majhno, dolgo-dlako, neznansko grdo ščene. Gospa je bila že v letih. Obraz pa kot z moko potresen, a ustnice živo rdeče. Zvončasta in s pisanimi trakovi opremljena obleka ji je segala do tal. Tudi psiček je imel rdečo pentljo okrog vratu. Na glavi je imela klobuček, potisnjen nekam na čelo kot pijanci. Matic se je spomnil, da pravijo pri njih na vasi taki gospe, ki pa ni nikaka gospa, ampak le nakičena, sicer pa kot cerkvena miš uboga ženščina, »gospa Povečerja lačna«. Bogve, če ni tudi ta ena od tistih gospá, ki so še po večerji lačne...

Zdajci pa se je pričelo dogajati nekaj nezaslišanega.

D. Pavlovič, Ljubljana.

(Se nadaljuje.)

## Pristopite bliže

Ali si že videl kak ples, pa nisi slišal godbe? Na primer skozi okno svojega stanovanja v kako dvorano na drugi strani ceste?

Kako neumni se nam zde plesalci in plesalke. Vrte se kakor lutke. Odpirajo in zapirajo usta, a mi ne čujemo najmanjšega glasu. Kako je neumen obraz, ki se smeje, a mi ne vemo zakaj!

Ali pa si, recimo, v sobi.

Kako neumen se ti zdi smeh, ki ti je z ulice udaril v uho.

Pristopiš h oknu.

Vidiš dva resna gospoda, kako se sredi ceste razgovarjata. Kako smešna, kaj ne, je ta njihova resnost!

Eden odpira in zapira usta kakor po taktu in maha z rokama po zraku. Drugi mu približa levo uho in sveto posluša.

Potem pa drugi stori isto.

Naposled se poslovita. Drug drugemu prožita roki, klanjata se in raztegujeta obraz v ljubezniv nasmeh. Potem se obrneta in gresta vsak svojo pot.

Najbolj neumen je oni prehod, ki ga sedaj vidiš na obrazu, kako se namreč človek sili, da bi bil resen. Oči mu gledajo že mrko, obraz pa se drži še na smeh.

Ponavadi človek v tem trenutku pogleda naokoli, če ni morda kdo opazil, da se on, idoč naprej, smehlja. Tudi sam čuti, kako je bedasto smešen.

Sploh nam je vse več ali manj smešno, čemur ne vemo vzroka.

Mnogim ljudem se zdi jok ljudstva smešen, ker gledajo od daleč. Vidijo solze, a ne poznajo vzroka.

Stopite bliže, gospoda, in precej vas bo minil smeh!

Fran Mažuranič, Zagreb, 1888.

## Socialno potovanje

Ta ali oni dijak bo šel med počitnicami na daljše ali krajše potovanje. Taka popotovanja so bila pri študentih od pamtiveka priljubljena in v navadi. Včasih je tako potovanje zgubilo sleherni smisel. Dijak je hodil od župnišča do župnišča in se ob dobro obloženi mizi »duhovno«<sup>1</sup> pripravljaj za duhovniški poklic... No, danes so razmere take, da za premnovega dijaka niso počitnice prav nikake počitnice. Prijeti mora za katerokoli ročno delo, da si nekaj zasluži za študiranje, vsaj za knjige. O teh tukaj ne bomo govorili, ker bodo sami prišli v stik z delavstvom in delom in bodo tako neposredno občutili teži delavskega življenja na lastni koži. Hočemo podati nekaj misli tistim dijakom, ki nameravajo potovati, ki mislijo pri tem na posebno vrsto potovanja. Imenujemo ga socialno potovanje.

V ospredju zanimanja stoji človek in človeške razmere. Vse druge stvari, kakor: naravoznanstvo, iskanje prirodnih lepote itd., ki so bile in so nekaterim edini namen potovanja, naj stopijo za nas v ozadje. Najvažnejše je spoznavati socialni obraz sedanosti in opazovati delavske razmere in življenjske pogoje človeka sploh. V prvi vrsti nas zanimala delavski svet, svet, v katerem živimo in ki ga najbolj poznamo.

Nekoč sem imel priliko z nekaterimi tovariši ogledati si nek premogovnik. Stopali smo pet dolgih lestev navpično v globino. Tam na dnu so bili ozki in temni rovi. Toliko da so mogli rudniški hunti voziti po njih. Dolgo pot smo prehodili sključeni, ker sicer bi zadevali z glavo ob strop rova. Pod nogami je pljuskala voda. Grozljivo neprijeten je bil kraj, kjer so kopali premog. Leseni podporniki so držali svod in so grozili vsak čas spustiti goro na nas. In v tistem soparnem prostoru brez sončnega žarka delajo rudarji dan na dan. Če to pomislimo, potem lahko razumemo, zakaj je rudar tako sam vase zaprt in molčeč. Kakor obdeluje kmet isto zemljo, ki sta jo obdelovala še njegov oče in ded, prav tako konservativno je njegovo mišljenje in čutenje.

Ako na potovanju posvečamo tem stvarim pažnjo, nam začno postajati jasni razni dogodki in družbi in politiki. Ko dobimo vpogled v mišljenje in čutenje teh ljudi, potem nam je lažje najti primeren način za propagando. Poleg tega nam na ta način pridobljene izkušnje poglobijo in utrdijo naše socialistično mišljenje. Vsak naš pogovor s človekom napravi večji utis nego sama knjižna znanost.

Na kmetih vidimo včasih prav lične hišice, lepo pobeljene in s cvetjem na oknih. Poleg je vrt in v njem uta ali pa vsaj senčnato drevo. Mislimo si: tu bi bilo prijetno prebivati. Ko pa vstopimo v hišo, spoznamo, da njena notranjost ni tako vabljiva kot zunanjsčina. Nizke sobe, majhna okna, tako da le malo svetlobe najde pot v stanovanje. Stene so vlažne in v prostorih vlada duh po zatohlem.

Skratka: socialno potovanje ima za sodobno mladino edino pravi smisel. Prvo je človek in njegove razmere. Tako potovanje bo pomenilo obogatitve našega življenja. Ako bomo gledali vse življenje, tudi tam, kjer se kaže romantično, s socialne strani, bomo izgubili sicer marsikatero iluzijo, zato pa bomo imeli zavest, da smo se naučili gledati resničnost s praviimi očmi.

Ernest G.

## Orehi in lešniki

### ZRAK, SONCE, VODA.

1. Utruj se, toda smotno in brez pretiravanja. 2. Skrbi vedno za svež zrak in bivaj čimveč na prostem. 3. Ne prebij svojega prostega časa v zaduhli sobi, v mestnem dimu in vzduhu, marveč išči čistega zraka v gozdu, ob vodi in na gorah. 4. Čuvaj se naglega ohlajenja na prepihu in vetru. 5. Privošči svojemu telesu čimveč oživljajočega in okrepčujočega sonca. Ne pozabi pa, da se moraš najprej nanj navaditi. 6. Prični s sončenjem polagoma. Izpostavi soncu v začetku samo nekatere dele telesa in le za kratek čas. 7. Misli vedno na obrambo pred opaljenjem in sončarico. 8. Ne pusti nobene priložnosti za kopanje in plavanje v nemar. 9. Ne hodi v vodo razgret ali sit. Ne ostajaj predolgo v nji. 10. Pomisli, da nisi sam na svetu. Nagota je gotovo zelo zdrava, ni pa še s tem rečeno, da jo moraš vsemu svetu razkazovati.

Dr. A. H. v »Kosmos«.

### ZA POKLIC IN ŽIVLJENJE.

Prvi barometer je l. 1643 izumil Tonivelli, Galilejev učenec.

\*

Edini živali, čijih možgani so težji od človeških, sta kit in slon.

\*

So gosenice, ki požro v enem mesecu toliko listja, da bi skupno tehtalo šeststokrat toliko kot gosenica sama.

\*

Ura budilka nikakor ni nova iznajdba. Že Plato, l. 427 pred Kristom rojeni grški modrijan, je poročal o budilki, ki pa je izgledala seveda dokaj drugače nego današnje budilke. Bil je to stroj, zgrajen približno tako kot vodne orgle. Ako je potekla izvestna množina vode skozi, tedaj je dala piščal iz sebe tak glas, da je zbudil še tako zaspanega lenuha.

\*

Pred nedavnim so izkopali v Egiptu grob nekega svečenika. V grobu, ki je bil iz dobe pred sedem tisoč leti, so našli tudi šahovo desko. Šah je poznan kot najduhovitejša vseh iger. To je znamenje, da je morala biti kultura pred 7000 leti na razmeroma visoki stopnji.

\*

## Pisma

### Gospod urednik!

Vašo knjigo sem prejel in se Vam prav lepo zahvalim zanj, ker je zelo lepa, in sem je prav vesel.

Kadar imam kaj prostega časa, jo z veseljem prebiram, samo malo ga imam, ker moram krave pasti in še kako drugo delo opravljati.

Vso pomlad Vas težko pričakujem, kdaj nas boste prišli obiskat. Kaj je za en vzrok, da Vas ni. Vas še zmerom pričakujem.

Blagajana je že odcvetela, sedaj cvetijo rdeče Jožice, pa tudi bojo kmalu slovo vzete.

Vas pozdravlja Vam vedno hvaležni

Lovro Setničar.

### Dragi Lovro!

Tudi jaz sem vesel, da Ti je knjiga všeč. Kadar hočem napraviti dragemu človeku posebno veselje, mu vselej podarim kako knjigo. Seveda, zgodi se včas, da komu s tem darom nič kaj ne ustrežem, kajti nekateri imajo tobak in pijačo čez vse radi. Knjig pa ne marajo. Jaz pa vem, da sta dobra knjiga in dober časopis več vredna ko ne vem kaj. Knjiga ni pusta pripovedka, ampak je pravi zaklad človeškega uma in zbirka resnic. Prav je, da imaš knjigo rad.

Veš, ko sem bil v tvojih letih in sem moral prav tako krave pasti in druga dela opravljati, takrat sem tudi na pašo jemal knjige. Stara Mica, ki je tudi pasla, me je blagrovala: »Jej, jej, kako si brumen. Vedno moliš. Živ boš šel v nebesa.« (Reva ni poznala drugih knjig razen molitvenika.) Res sem mnogo pobožnih knjig prebral in mnogo molil, a tudi kaj drugega sem s pridom prebral. Čitanje na paši pa je bilo na dve strani koristno: Jaz sem se duševno obogatil, a krave so bile nabitost site. Kajti medtem, ko sem jaz bral, so one kaj pridno uhajale v škodo...

Glede obiska sem ti že zadnjič povedal, kako je. Ni mogoče, pa ni. Se boš moral že kako potolažiti. Pozdravljen!

Urednik.

---

»Mladi proletarec« je priloga »Mlademu plamenu« za otroke. Posebej ga ni mogoče naročiti. Urejuje ga Jože Slak, Ljubljana, Mariborska ul. 28.

stavbo s kopalnicami in drugimi pritliklinami sodobne higijene. V tisti zlati dobi bo tudi naš kmetič ves zlat in bogat in bo lahko dal. Danes vlada kriza — zato mahmimo kaj več rajši po nji!

(Se nadaljuje.)

Albin Podjavoršek, Polje.

## Stari in mladi rod

Debate o odnosu med staro in mlado generacijo so hvalabogu za nami. Začele so se na pobudo starih in z namenom, določiti skupne osnove, na katerih bi bilo možno sodelovanje. Znak kratkovidnosti je, da so se začeli poskusiti zblíževanja ob 12. uri. Ta zamuda pa je mladini le koristila in jo ohranila novim ciljem in nalogam. Uspeha niso rodile, ker so se stari okorelo držali svoje tradicionalne smeri in mladini v nobenem oziru niso priznali koncesij. Zato je svojo besedo uveljavila sama. Mlada generacija je določno odklanjala očitke nezrelosti in videla v vsem le poskus, kako na lep način zagotoviti prevlado pri kulturnem delu starim. Bila je že zadosti močna, da ni več potrebovala dvomljive opore in roke in dovolj idejno ustaljena, da je lahko čuvala svojo svojstvenost. Ustvarjen je bil idejni prepad. Ponudba je prišla za celih 10 let prepozno. V tisti dobi bi gotovo našla drugačen odmev, kakor ga pa je danes. Vrste mladih tedaj še niso bile strnjene, bila je še pretežno doba nezavednega tipanja in nagonskega odpora. Tedaj bi ji mogli priznati celo delen uspeh, ki pa je dandanes ob toliki nepopustljivosti obojih in radi ojačenega položaja mladih izključen in nemogoč. Še celo več: ugotoviti moramo, da si je mladina osvojila že doberšen del kulturnih postojank in svojemu delu priborila priznanje in veljavo, ker je izključni progresivni činitelj.

Ta razpor je ravno tako razumljiv, kakor je razumljivo krčevito vztrajanje na obstojem (statika) in in stremenje po preosnovi (dinamika). Razpor pa je tem večji, ker ga je rodila veličina preloma dveh dob ter spremenjena gospodarska in družabna struktura. Soglasja ni mogoče za trajno izsiliti niti s poudarjanjem in uveljavljanjem osebne atoritete starejših in izkušenejših, niti s kako vsiljeno kontrolo in nadzorovanjem. Naša kulturna in organizacijska zgodovina kaže, da, koliko škode prizadene nemotenemu in neoviranemu razvoju mladih sil ravno tako mačehovsko postopanje.

Nedvomno more mladina brez primere bolj intimno in prisrčno prislunhati klicu dobe, ki v njo raste, ker ni toliko vezana na preteklost, njene tradicije, borbe in uspehe. Njen pogled je nasprotno uprt v bodočnost. (Ni brez podlage spoznanje, ki pravi, da postaja človek star, ko se začnejo ozirati na svoje izvršeno delo, češ, dovolj sem se trudil in naredil.) Brez dvoma je tudi, da more samo mladina razumeti mladino in ji biti pravična.

S cepitvijo ni bilo prizanešeno nobenemu svetovno nazornemu krogu. To je pač znamenje, da je povsod prevladovala statika in da je čas naravnost klical po razgibanosti (dinamiki). Nastop mladine je značil povsod odklon v levo, pri mešanstvu ravnokot kot pri proletariatu. Skraja se je nagnosko postavila v nasprotje z obstoječim in šele postopoma zavestno izoblikovala svojsko gledanje na družabne, gospodarske in kulturne vrednote svoje dobe in smernice za prevrednotenje.

Proti individualizmu je dialektično postavila načelo občestva, kolektiva v tem smislu, da mu je kolektiv višji organizem, ki mu je posameznik sicer pogoj, a mu je podrejen. Zato naravno priznava posameznika in njegove interese, toda le v kolikor ne kršijo interesov kolektiva. Ta načela so zastopala in zastopajo vsa njihova glasila, ki spremljajo nastop mlade generacije: Križ na gori, Križ, Mladina, Nova mladina, Ogenj (ta so prenehala izhajati), Mladi plamen, Beseda, Književnost.

Nastop in vpliv mlade generacije je najbolj viden v literaturi. Lirika, pesem individualnega in egoističnega občutja, je malodane izginila, krepka pa je epika, sozvok velike dobe. Mlada generacija je dala v tem pogledu že pomembne stvaritve, ki presegajo tisto borno in tisto vse, kar je bilo v tem času sploh novega na področju izvirne lepe knjige. Prevodna književnost, ki je povečini delo mladine, pa se je morda že kar čezmerno razbohotila. Razveseljiv je pojav književnikov, ki so izšli iz proletariata. Omeniti bi bilo še nov tip romana: kolektivni roman.

O enotnosti mlade generacije seveda ne moremo govoriti, ker niti njeno izhodišče ni bilo enotno (različne svetovno-nazorne skupine in družabni razredi), niti nima skupnega cilja in programa. Eno pa jo označuje kot mlado generacijo: odpor proti obstoječemu in skoro sočasna časovna nastalost.

J. Vojan.

# Beleške ob robu

## SPOLENO VPRAŠANJE.

Kdor življenjskih prilik proletariata ne pozna, ta s svojega vzvišenega sedeža prav lahko kritizira moralno stanje proletariata in daje lepe nauke in ukore. Toda mi vemo, da je moralno stanje kakega sloja odraz gospodarskega stanja. Delo za moralni podvig proletariata je sicer zelo zaslužno, toda domala neuspešno. Primer Trbovlje. Kdor pozna stanovanjske prilike tam (pastirji od »Del. vestnika« vedo za Trbovlje le po seznamu prosvetnih društev), se ne more čuditi, če se dogajajo slučajni krvoskrustva, prezgodnje zrelosti in občejanja. Mladostnik s 400 Din mesečne plače ali še manj in z upanjem na skorajšnjo redukcijo nima časa za duševno pripravo za zakon. Zakon sam je danes luksuz za mladostnega delavca.

Poglejmo še v industrijo in obrte. Dokler je kdo še vajenec, je razmeroma še gospod. Vajenec je danes steber obrta in manjše industrije. Gorje pa mu, če se spozabi in postane pomočnik. Takoj dobi odpoved in njegovo mesto dobi sveža sila. Torej prav lepi izgledi za bodočnost mladostnih delavcev. Vsekakor je bolje biti kak ravnatelj, višji uradnik ali služabnik. Kot tak si pač lahko dovoli dostojen in dobro pripravljen zakon, je lahko docela zrel in vsestransko popoln. Mladostni delavec pa nima prostora, kamor bi svojo glavo položil in nima gotovega grizljaja. Na zakon in na otroke sploh ne misli, narava pa tirja od njega svoje. Ker nima cilja v zakonu in ga ne more imeti, se izživlja spolno, kakor ve in zna. Zdravstva ne pozna in tako propada, oboli in postane sčasoma nesposoben za proletarsko borbo.

V mestih lahko opazimo zanimivo dejstvo. Še tako zreli, dobro duševno pripravljeni, gospodarsko solidni zakoni imajo zelo malo otrok. Kako je s to stvarjo na kmetih, vemo. Družine imajo otrok, da mora biti vsak večer raport. Pri mestni gospodi pa ni tega. Čudno, čudno! Ali ni mogoče pri teh le kak drug vzrok tega in ne le morebitno neredno življenje v mladosti, degeneracija itd.? Zdi se nam, da je gospoda spretnejša, ima znanje in sredstva, ki jih primerno uporablja? Tega dejstva ne more nihče zakriti.

Teoretizirati v tej zadevi se ne izplača. Poznamo mišljenje in tudi življenje mladostnih delavcev in vemo, da je prazen želodec nemoralen. Sicer pa obstoja vprašanje, kako je ta stvar pri naših moralistih, pri hrbtenici družbe, ki čuvajo nad čistostjo nauk, terorizirajo mladino in jo pade v sebi nasprotni tabore, sami se pa debele na mošnji in trebuhu.

Sedaj pa vrzite kamen!

Zbičembij.

## »LJUBEZEN«.

Nekateri si delajo radi stremljenj proletariata vsekakor preveč skrb. Pravijo, da vodi proletariati sovražstvo in pravijo, da je treba proletarske množice prepoiti z medsebojno ljubeznijo, t. j. z ljubeznijo do svojih delodajalcev, kapitalistov. To se pravi: stanovsko urejeno družbo je treba. Na to so pa pozabili ti skrbni možje, da je kapital nastal tekem časa iz tistega, kar bi imel sicer delavec dobiti, pa ni dobil. In kapital se še sedaj na isti način debeli in množi. Torej kapitala ni ljubezen zgradila. Kar hoče proletariati je le to, kar mu gre. To je pravica. Kadar koga obesijo ali ustrelje pravijo, da je to pravica. No, ljubezen to ni. Za časa inkvizicije tudi ni govorila ljubezen. V imenu pravice je šlo. Zakaj bi torej proletariati postal naenkrat tako mehak in ljubeznjiv in bi rekel: »Saj se imamo tako radi! Kar že imate, imejte! Kako ste prišli do tega, pozabimo! Za naprej se pa zmenimo tako! Malo manj boste sami pobrali. Vsi skupaj pa bomo prišli enkrat na mesec skupaj, pa bomo govorili, kako bi se dalo podjetje še bolj zracionalizirati, kako bi se dalo dobiti trg itd. Od časa do časa pa bomo priredili razne zabave, kjer bomo skupaj pili in plesali. Vaši sinovi se morajo pa ženiti z našimi hčerami!«

Zlati vek zdaj našim Kranjcem pride!

## STANOVSKO UREJENA DRUŽBA.

O stanovsko urejeni družbi govore fašisti, hitlerjanci, solidaristi, korporativisti in teoretiki raznih branž. Gotovo je le, da taka stremljenja ne izhajajo iz delavstva. Takí načrti so prirejani z a delavstvo, da bi ga uklenili, privezali na sedanji kapitalistični sistem. Delavsko maso preveva danes tista vsečloveška misel, tisto nadnaravno čustvo, ki bi ga sicer morala ustvariti religija. Kapitalizem razdira to vsesplošno zavest, to

mednarodnost, razbija človeštvo v razrede in narode ter plemena. Proletariat je miroljuben, toda hoče, da obstoja le en sam delovni razred. Zato je tako različno tisto, kar je prirejeno za delavstvo, od onega, kar je prirejeno iz delavstva.

Zato pa so tudi poizkusi, ustvariti stanovsko urejeno družbo, brezuspešni. V Italiji, kjer je fašizem že več kot desetletje na vladi, je ni. Kako bo v Nemčiji, je pa še odvisno od proletariata, ki je pač dovršil pretežko šolo, da bi se dal pogaziti od raznih gospodov od kapitala. Nasprotno je celo velika možnost, da bo proletariat uvidel to, kar hoče sam.

Mi gledamo na razne solidariste in korporativiste kot na izdajalce proletarskega razreda, v kolikor so ti sploh del proletarskega gibanja. Proletarska mladina pravi: »Gospoda, proč! Svojo usodo si bomo sami vodili! Izdajalci, proč!«

## NAUK STROKOVNIČARJEM.

V Nemčiji je Hitlerjev režim izenačil strokovne organizacije: socialnodemokratskim je postavil komisarja, krščanske so se »prostovoljno« priključile narodni strokovni organizaciji, ki je tako postala matica strokovnega pokreta. Strokovni internacionali, tako krščanska kot socialnodemokratska, sta na ta način izgubili ogromno število članstva, saj so tvorile ravno nemške strokovne organizacije v obeh internacionalah skoro polovico vsega organiziranega delavstva sveta. Obe strokovni internacionali sta takorekoč z enim mahom prišli v svetu ob svoj odločilni vpliv.

Ob taki — smemo reči skoro tragični — usodi dveh najmočnejših delavskih sindikatov se porajajo opazovalcu marsikateri misli in vprašanja.

Izenačenje se je izvršilo s strani organizacij samih brez odpora in bi mogel obstojati n. pr. v prostovoljnem razidu ali podobnem obrambnem ukrepu. Očividno pa se je zdelo voditeljem neizmerna škoda, da bi segli po takim sredstvu in so izvolili (po njihovem mnenju) raje manjše zlo, to je izenačenje.

In tako imamo v Nemčiji samo edino strokovno organizacijo, ki ni niti verska, niti marksistična, ampak samo nacionalistična.

Kaj je naloga strokovne organizacije? Da združuje v sebi čim več delavstva za obrambo zakonito priznanih in priborjenih pravic, izhajajočih iz mezdnega razmerja in za borbo za izboljšanje obstoječih delovnih odnosov. Kakor tvorijo delodajalci (kapital) neglede na vero enotno strokovno zastopstvo, tako bi bilo tudi v interesu delavskega razreda, da pušča v nemar vse postranske vidike in se tudi enotno organizira. Enotni organizaciji kapitala bi morali postaviti nasproti enotno proletarsko. Ravno postranski vidiki pa so žal igrali glavno vlogo in radi teh je bil proletariat vedno neenoten. Ali so se cepili radi verskega prepričanja ali (kar je s prvim v zvezi) radi političnega. Radi cepitve je zato pešalo strokovno delo in strokovna borba, težišče se je preneslo na probleme, ki z borbo za vsakdanji kruh in izboljšanje niso v nikaki ali le v rahli zvezi. Strokovne organizacije so na ta način postale podrejene političnim strankam in prav za prav njihovi agitacijski organi. Uspeha so imele le toliko, kolikor njihove stranke.

Vsekakor pa je tako prisilno izenačenje ustvarilo enotno strokovno zastopstvo delavskega razreda, kar je teoretičen cilj ali vsaj pobožna želja strokovnih voditeljev tudi drugod, seveda s to predpostavko in pogojem, če bi dotični sindikati in njegovi voditelji obdržali v vrhovni reprezentanci odločilen vpliv. Osební interesi in subjektivni strah, da ne bi sindikat zašel s prave poti, so odločilni, ne pa dejanski interesi in potrebe delavskega razreda. Hitlerianstvo je zato napravilo delavskemu strokovnemu gibanju veliko uslugo, da mu je dalo enotno strokovno organizacijo. Da ti združeni sindikati ne bodo lutke v rokah političnih mogotcev in da bodo dosegli vsaj to, kar so mogli doseči prej tri strokovne organizacije, leži na dlani, če upoštevamo veliko strokovno izobrazbo in vzgojo nemškega proletariata. Pri nas, pa tudi drugod, bi pripadla ta naloga enotnemu sindikatu. Obstoječe strokovne organizacije je ne morejo izvesti, ker imajo organiziran le neznaten odstotek delavstva, večina pa stoji ob strani, ker nima zmisla za strokovno gibanje in ker deloma upravičeno ne zaupa obstoječim smerem. Naše stališče je jasno in določno: vsi v obstoječe strokovne organizacije in tam pripravljati teren za združitev s propagando ideje enotne strokovne organizacije, z eliminacijo vsega, kar enotnost ovira in z odstranitvijo oseb, ki so združitvi nasprotni. V sindikat ne spadajo verska in čisto politična vprašanja, nego le delavska zaščita in obramba njegovih interesov, ki izhajajo iz mezdnega razmerja.

J. Vojan, Ljubljana.

# Iz izkušnje — za uporabo

## Pota delavskega samoizobraževanja

### PRAKTIKA VSAKDANJIH OPAZOVANJ.

Jutro. Treba je hiteti na delo. Stanovanje je na enem koncu mesta, tovarna na drugem. Treba se je peljati s tramvajem.

Prvi tramvaj je odpeljal prenapolnjen. Ni bilo več sedeža praznega. Vsi okrog zmerjajo sprevednika, zakaj je že odpravil voz. A na stopnicah tramvaja so viseli ljudje. Primer špičastega mišljenja. Ni mogel na tramvaj — kriv je sprevednik. Ne zna poiskati pravega vzroka.

Kje so pravi vzroki? Pomanjkanje voz — posledica nereda. Gospodarska neorganiziranost.

Sedeš na tramvaj. Mimo švigajo hiše, pritlične, enonadstropne, kvečjemu dvonadstropne. V vseh živi bedni delavski narod. Pred teboj se dvigne prostrana zgradba, podobna zaboju. Tovarna. Tu je predmestje, delavski okraj. Tramvaj se bliža središču mesta. Hiše so vedno večje in lepše. Vse je bolj čisto, vse je bolj živo. Center. Ogromne hiše. Kontoriji, trgovine, pisarne. Tu se uravnava življenje mesta, določajo se cene blagu, odločajo se usode pokrajin. Minili smo center. Najprej se vrste podobne slike v obratnem redu.

Radovedno oko beži po živih ulicah. V geografiji mesta, v zunanji podobi ulic se kažejo socialne razmere mesta. Opazovalna lekcija ekonomije in sociologije, bi rekli. Pa tu je tudi zgodovina. V eni vrsti stojita stara cerkev in moderna univerzalna trgovina, XVII. in XX. stoletje. Kar smo čitali v knjigah, oživlja vsak dan znova pred našimi očmi. Recimo: tale hiša je bila nekdaj last odličnega meščana X. Hiša je delo slavnega stavbenika Y, ki je živel v drugi polovici XVIII. stoletja. X. je imel okus in — denar. V knjigi sem bral zanimive stvari o njem in njegovi dobi. — Tu je škofijski dvorec. Stara in mogočna stavba. V njej je tega in tega leta prebil eno noč sam Napoleon. Itd. Sami spomini iz slavne preteklosti. Knjige vedo mnogo povedati. A o čem ne govorijo knjige? Kako je živel takrat delovno ljudstvo, tega ne povedo. Njihovih stanovanj ni več. Glej tam! Čevljarska ulica, Ribiška ulica. Na kaj spominjajo? Na srednjeveške cehe. Kako je že bilo takrat? Treba poiskati kako knjigo, ki govori o tem. Tu pa je stara sodnica in stare ječe. Tu so sodili puntarje in pa coprnce. V muzeju bo treba malo pogledati v praznoverje in krutost tedanjega sodstva. — Tam stoji kamenit spomenik. Delo slavnega Italijana. O njem govori neki roman, ki je pred nedavnim izšel. Se danes si izposodim to knjigo v knjižnici.

Vse je oživelo krog nas. Postave iz preteklih časov so se povrnila z vsemi svojimi navadami, nošnjami in nazori.

Pa recimo tovarna. Znan stroj. Iz dneva v dan eno in isto enolično delo. Danes pa se nam kaže stroj neprimerno zanimivejši. Koliko človeškega uma je v njem. Kdo je izumil prvi stroj? Edison? Kaj še! Ta je šele pred letom dni umrl. Stroj pa so že stoletja. Stephenson? Tudi pred tem so že bili stroji. Seveda, saj so že Rimljani in Grki poznali razne zakone mehanike. Imeli so tudi stroje. Ne takih kot jih imamo danes, imeli so jih pa le. Saj, če se vzame, sta tudi plug in motika neke vrste stroja. To so pač poznali že davno, v neznani dobi človeškega življenja na zemlji, ko so pričeli ljudje obdelovati zemljo.

No pa poglejmo, kateri zakoni mehanike so izraženi v tem stroju? Kako so stroji v medsebojni odvisnosti. Ta napravi to, potem šele pride blago v drugi stroj, ki opravi svoje delo in odda izdelek naprej. Vse to, kakor bi bilo že davno znano. V resnici pa je še zelo nepoznano. Treba je opazovati, študirati, misliti, čitati in spet opazovati in študirati. Toda ta opazovanja ne smejo motiti dela. Morajo mu na koncu koncev še pomagati. Recimo tu je pneumatika. Napravljena je iz vulkaniziranega kaučuka. — Kaučuk se pridobiva v Afriki. Je to nekakšna smola kaučukovega drevesa. Kako ga pridobivajo? Kdo ga pridobiva? O tem nazorno piše ruski pisatelj Ilja Ehrenburg v romanu iz življenja avtomobila »10 HP« (10 konjskih sil). Poznanje izvora blaga in surovin vzbuja zanimanje za izdelke, delo postane bolj zanimivo in lažje. V tisti grudi materiala, ki ga vsak dan oblikuješ je nagromadeno delo množice delavskih rok. — Materija sama je mrtva in brez koristi. Le delo ji je dalo pomen in vrednost, delo vseh tisočev, od afriškega kulija do tebe. Tisti, ki si to materijo in te izdelke lastijo, si jih lastijo po krivici. Oni so materijo kupili in so kupili našo delovno moč za plačilo, ki se imenuje mezda. Mezda pa je le slabo povračilo za tisto, kar smo dali mi kapitalistu

s svojim delom. Izdelki so last delavcev, ker delavci so jih napravili. Lasti si jih pa kapitalist...

Danes je sobota. Delo se konča prej. Plačilni dan. Stojimo v pisarni in čakamo, da bomo prišli na vrsto. V pisarni je lepo. Svetlo je in prijazno. Neslišno drse peresa po papirju. Čuje se šklepet pisalnega in računskega stroja ter ropot stroja za frankiranje pisem. Blagrujemo ljudi, ki delajo v pisarni.

Pa pogledjmo pisarno od druge strani. Tudi pisarna je stroj. Tu je osredotočena organizacija proizvodnje. Vse osebje je vklenjeno v verige kapitala. Ponudbe, naročila, pošiljave, terjatve. Uradniki in uradnice ne delajo toliko z rokami kot z glavjo. Delo je kljub temu naporno. Odgovornost velika. Vse delo, če ga je še toliko, mora biti opravljeno še isti dan, če ne v uradnih urah pa po uradnih urah. Pravijo: delo mora biti »ažur«. Plače pa majhne.

Prišli smo na vrsto in dobili plačilno kuverto. Zgodaj je še. Ne mudi se domov. Prijetno je počasi se sprehajati po ulicah, oddihovaje se po težkem delu. Nekateri tovariši krenejo v krčmo. Mi pa si ogledujemo mesto.

Ulica živi. Avtomobili in vprežni vozovi prepeljavajo težka bremena. Kaj peljejo tam? Aha, pluge, brane, motike, kose in drugo poljedelsko orodje. Vse tako preprosto, kakor pred sto leti. No tamle je pa le skromen čistilnik za žito. Pa celó mlatilnico peljejo konji, glej no!

Vse to gre na deželo. Poletje se bliža. Zadruga je kupila nekaj orodja in strojev. Ali pa morda kak bogatejši kmet. Za lastno uporabo. Poljsko delo. Košnja bo, žetev, mlačva in potem zopet oranje. Te preproste stvari, ki jih peljejo po ulicah, nam označajo letne čase, govorci nam o kmetiskem delu. Pa ne samo to. Ponekod, recimo v Rusiji, orjejo s traktorji. Zakaj pa pri nas ne kupijo kmetje traktorjev? Čemu? Pri nas je svet hribovit, ravnega polja je malo. In kolikor ga je, je razdeljen na čudovito majhne deleže. Vsakdo z ograjami in mejniki čuva svoj kos zemlje. Tu je nešteto njiv, njivic, leh in vrtičkov. Traktor bi se še obrniti ne mogel. In še nekaj. Kmetje in kmetiči, vsak hoče pridelati na svojem polju skoraj vse, kar potrebuje za življenje. Malodane še za obliko. Svet je hribovit, a po rebreh le raste zanikrno žito, krompir itd. Tam, kjer bi uspevalo morda le sadje, sadé vse, ker morajo. Barski krompir ni dober, a vsak kmetič ga ima. Kjer bi morda uspevala sladkorna pesa v toliki meri, da bi lahko zaposlila več tovarn, tam sadé kmetiči vsak zase: krompir, fižol, žito, vsakega po malo. Kakor da bi zasadil trto na riževih poljih. Splošna nesmotrenost gospodarstva. Gospodarska zmeda.

Po trotoarjih hite ljudje po svojih poslih. Koliko obrazov! Toda kako se ponavljajo tipi! Pazljivo oko se polagoma navadi spoznavati že po nekaterih znakih črte človeškega značaja. Nisi še čital kake knjige o psihologiji. A vedno si rad opazoval človeške obraze, nošnje in vedenje ter po njih ugibal njihov stan, izobrazbo in značaj. vajenca ločiš od dijaka, delavca od inteligenta, veš tudi, da je ta praznoglav gizdalín, oni pa resnični učenjak. Temu blesti na obrazu zdravje in veselje, onega pa prav gotovo razjedajo strasti. Duševno trpljenje mu sije iz oči. V enem vidiš upodobljenega prсто-dušnega Sančo Pausa iz »Don Kihota«, a v drugi te spominja Dimitrija Karamazova. Koliko podob vstaja pred našimi očmi, koliko misli se vedno in vedno poraja v naših glavah. A misli vstajajo iz opazovanj. Oko brzi od človeka na človeka, od prizora na prizor. Vse ujame in fotografira. Nevažno takoj porabimo, kar nas pa količkaj zanima, ostane, čeprav tam kje na dnu našega spomina.

Drugi dan je nedelja. Prijatelji se zberemo in napravimo kratek izlet na deželo. Malo se spotoma pobavimo z biologijo rastlinstva, malo se pogovorimo s kmetom. On nam pove o svojih težavah, krizi in pomanjkanju. Vprašamo ga to in ono. Tako spoznavamo kmetški problem. Naučimo se ga spoštovati, ker tudi on je žrtev kapitalizma. Razložimo mu nekoliko o tem in o sedanjí krizi ter ne pozabimo seveda tudi povedati, v čem je rešitev vseh tistih, ki morajo delati.

Ko se vračamo, nastavi nekdo v vagonu vprašanje: Kaj je dandanes kmetu potrebno? Na čem boleha? Kako mu pomagati? Zadrúžništvo? Prisoten je morda tudi kak kmetški človek. Tu prisluhne. Začne govoriti. Zadrúžništvo, to je neumnost, pravi. Vname se živahna debata. Ponavadi govorimo zato, da slišimo odmev svojih besed. A tu govori vsak le bolj zato, da si razveže dušo. Turisti so veseli. Ni jim za resen razgovor. Vse obrnejo na smešno. Tu imamo priložnost opazovati različne ljudi po njihovi duševnosti. Duševnost kmeta je drugačna od duševnosti meščana. V čem se to iavlja? V odnošajih k temu in onemu vprašanju. Kmet bo dejal, da je zato kriza in beda, ker peša vera. Zaveden delavec pa bo vedel, da je ravno narobe res. Kar je kmetu vzrok, je za nas le posledica.

K vsem pojavom je treba zavzeti stališče. Najprej je treba pojav razčleniti in členom

poiskati medsebojno zvezo in odvisnost. Vsemu je treba iskati vzrokov. Iskati razlago tem in onemu pojavu v gospodarstvu. Zanimivo bi bilo preštudirati, kako so vplivale na kmetijsko duševnost njegove stoletne gospodarske prilike.

Vsakdanja opazovanja bodo koristna, ako bodo zvezana s celotnim programom naših del. Naš namen je pridobiti si pravo delavsko izobrazbo. Dogodki vsakega dne nam dajo mnogo utisov. Iz njih se moramo neposredno mnogočesa naučiti. Ali pa nas vsaj navaj k študiju tozadevne literature.

Prisedil E. Š.  
(Se nadaljuje.)

## KAJ JE VREDNO BRATI?

Kršćanstvo in marksizem («Beseda št. 1).

Razdolžitve kmetov (ravnotam).

Kulturna nujnost skrajšanje delovnega časa («Beseda» št. 2).

Marksizem — absolutna zmeta? (ravnotam.)

Marksova vrednostna teorija — delo edini vir vrednosti («Beseda» št. 3).

Obraz fašizma («Beseda» št. 4).

Današnja kriza in bankrot narodno-gospodarske »znanosti« («Književnost» št. 2).

Nacionalno vprašanje kot znanstveno vprašanje («Književnost» od št. 1 naprej).

Slučaj Mooney-Billings (ravnotam in v št. 3).

Zgodovinski pregled revizionizma («Književnost» št. 3)

Karl Marx («Književnost št. 4).

Hugenberg, Ufa in nemški patriotizem (ravnotam).

Železna peta («Književnost» št. 5).

Sacco in Vanzetti («Književnost» št. 6).

Premajhen konzum kot vzrok gospodarskih zastojev (ravnotam).

Marksizem in antimarksizem («Svoboda» št. 4—5).

Karl Marx kot organizator delavstva (ravnotam).

Utopični socialisti in njihova doba (ravnotam).

Gospodarstvo in politika («Beseda št. 5)

Razgovori o socialnih vprašanjih (ravnotam).

Kriza nemških delavskih strokovnih organizacij (ravnotam).

## Razno

Turčija je z zakonom št. 2007 z dne 11. junija 1932 izdala zakon, s katerim se cela vrsta obrtov in zaposlitev pridrži za turške državljane. Ta zakon se mora izvršiti do 11. jun. 1933. Tedaj imamo pričakovati pri nas povratek precejšnje čete pomožnih in industrijskih (in stavbinskih) delavcev, ki bodo prevzeli mesta v južnih delih države, ki se bodo tujcem vzela po receptu »Pohoda« in »Pobede«.

V Italiji je bilo 31. dec. 1930 zarovarovanih 86.000 poljedelskih delavcev.

## TOLMAČ TUJIH IZRAZOV IN IMEN V TEJ ŠTEVILKI.

Akustično = zvočno (akustika = nauk o glasovih).

Demoraliziran = pokvarjen, brez morale

Detonirati = vstreliti, zagrmeti, počiti.

Dialektičen = Dialektik vidi (v nasprotju od metafizika) v naravi, zgodovini in mišljenju vse v medsebojni zvezi, celoti, v neprestanem razvoju,

ki ga gibljejo nasprotstva. (Natančnejši opis pojma bi bil za to mesto preobširen. Glej knjigi: M. Beer: Karl Marx in Engels: Razvoj socializma od utopije do znanosti!

Eliminacija = izločitev.

Impozanten = veličasten, sijajen.

Kompleks = strnjen kos površja; ozemlje.

Kontingent = del; odstotek.

Kodeks = zbirka zakonov.

Karakterizirati = označiti po lastnostih (karakter = značaj).

Koncesija = dovoljenje za kaj; popuščanje (concedere = popustiti).

Kontor, komptoar (comptoir) = trgovski ali društveni urad.

Neartikuliran = nerazločen (glas).

Pasažir = popotnik.

Progresiven = napreden.

Separacija = kraj, kjer čistijo in sortirajo (odbirajo po debelosti) premog.

Subjektivni = oseben.

Univerzalen = vsesplošen

(universum = vseмирje; univerza = visoka šola za vse vede; univerzalna trgovina = trgovina z vsem).